

PS|THEATER
JAARVERSLAG 2021

INHOUDSOPGAVE

1 INTRODUCTIE: DARTELENDE KOEIEN	p. 3
IN BEELD: PS in de REGIO	p. 5
2 PROJECTEN: DE DORPSE STAD	p. 6
2.1 WIJ ZIJN DE BUREN	p. 7
2.2 ONZE GROND	p. 8
3 EDUCATIE EN SAMENWERKINGEN	p. 13
3.1 KUNSTEDUCATIE	p. 13
3.2 PS JONG @TNDD: OM ONS HEEN	p. 13
3.3 STADSKIJKERS	p. 15
3.4 DE AFFAIRE NANNA	p. 15
4 PROJECTEN: KANSEN IN DE STAD	p. 17
4.1 CROWDFUNDING WIJ ZIJN DE STAD	p. 17
4.2 WIJ ZIJN DE STAD	p. 18
5 ORGANISATIE	p. 21
5.1 TEAM	p. 21
5.2 BESTUURSVERSLAG	p. 22
5.3 TOELICHTING OP DE JAARREKENING	p. 24
BIJLAGE BETROKKEN PERSONEN	p. 26

1 | INTRODUCTIE: DARTELENDE KOEIEN

Ken je dat beeld? Van koeien die aan het begin van het voorjaar weer naar buiten mogen? Hoe ze dan rennen en hun achterpoten in de lucht gooien? Of ken je dat gevoel van een kleuter die op de dag van zijn verjaardag véél te vroeg wakker wordt en vraagt 'wanneer begint mijn feestje'?

Zo voelden wij ons ook toen we in februari 2021 het Muziekcentrum van Zoeterwoude instapten. Na maanden van lockdowns en beperkingen en alles wat niet kon en niet mocht, begonnen wij ein-de-lijk aan het maken en spelen van **WIJ ZIJN DE BUREN**. Een voorstelling die we weliswaar online zouden spelen, maar we zouden 'm wel samen maken. De verhalen die we hadden opgehaald tijdens ons veldonderzoek in Oegstgeest, Leiderdorp, Voorschoten en Zoeterwoude konden we delen met het publiek. Via die verhalen van Frank, Henk, Randy en Lisa, maakten we een portret van nabuurschap zoals dat beleefd wordt in onze regio.

Het was alsof we na maanden stilstand vervolgens ineens in de vijfde versnelling doorstoven. Na **WIJ ZIJN DE BUREN** doken we meteen het volgende maakproces in: **ONZE GROND**. Deze locatievoorstelling speelden we bij Kaasboerderij Captein in Zoeterwoude. Het publiek verzamelde iedere avond op een andere opstaplocatie in Leiden, Leiderdorp, Voorschoten, Oegstgeest en Zoeterwoude.

In **ONZE GROND** gingen we in op de vraag wat we doen, of zouden moeten doen, met de laatste stukken onbebouwde grond. Met het uitzicht op boerengrond van Zoeterwoude, de windmolens langs de N206 en soms, jawel, dartelende koeien op de achtergrond.

Met **WIJ ZIJN DE BUREN** en **ONZE GROND** hebben we ons themajaar **DE DORPSE STAD** na het nodige uitstellen en aanpassen toch op een stevige manier kunnen afsluiten.

Na de zomer hebben we onze focus kunnen verschuiven naar het nieuwe thema: kansengelijkheid. Tijdens het ontwikkelen van het levensgrote gezelschapsspel **WIJ ZIJN DE STAD**, zagen de we documentaire *Klassen*, lazen we allerlei rapporten, maar vooral spraken we allerlei mensen die hier in de praktijk mee te maken hadden. Mensen die hun leven begonnen met een slechte start, simpelweg door de plek van hun wieg, en daardoor gedurende hun hele leven met 10-0 achterstonden. Het thema kroop al snel

onder onze huid. Daarom hebben we besloten om met dit thema verder te gaan, niet alleen in 2021, maar ook in de jaren erna.

We merkten de afgelopen jaren dat we in onze ontwikkeling als stadsgezelschap steeds meer in de positie zijn gegroeid waarin wij agenderen. We reageren niet alleen op wat de stad ons aandraagt, wij brengen stedelijke vraagstukken naar voren. In het afgelopen jaar werden we ons daardoor steeds meer bewust van de mate waarin we in onze projecten bovenop de actualiteit.

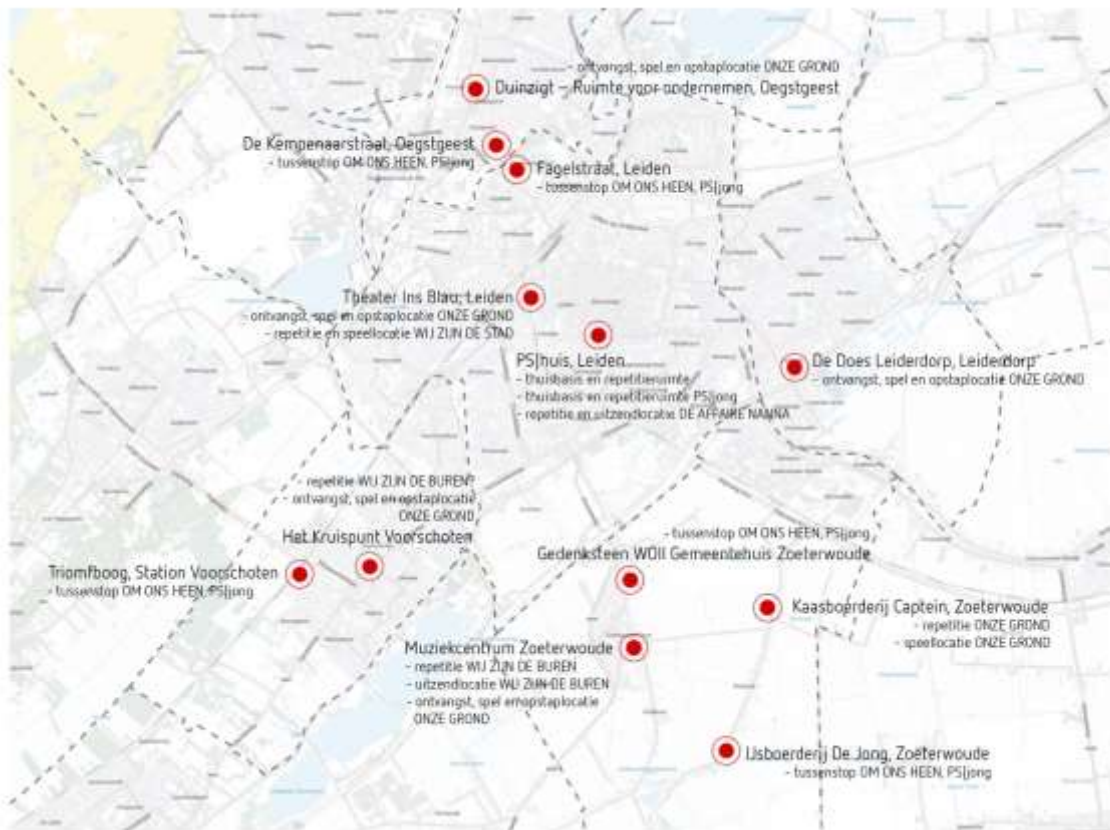
Bovendien merkten we in 2021 dat die agenderende positie nog een ander effect heeft: organisaties vinden ons. De voorstelling **ONZE GROND** is aanleiding geweest voor het ministerie van Binnenlandse Zaken om in gesprek te gaan over een sociaal-artistiek project in het Groene Hart voor de komende twee jaar. Maatschappelijke organisaties binnen én buiten Leiden benaderen ons naar aanleiding van **WIJ ZIJN DE STAD**.

Na de verschillende lockdowns waarin de culturele sector nauwelijks in de gelegenheid was om live publiek te vinden, hadden ook wij de sterke behoefte om de band met de stad weer te verstevigen. Dat heeft te maken met publieksbereik bij de producties, maar ook met trajecten als **STADSKIJKERS** en Creative Funding met diverse stakeholders.

Tegelijkertijd realiseren we ons ook dat 2021 een vreemd tussenjaar was voor onze organisatie. Enerzijds was dit het eerste jaar zonder de structurele bijdrage van Fonds Podiumkunsten en daarmee het eerste jaar met een kleinere organisatie en minder projecten. Anderzijds was dit het jaar waarin we projecten uit 2020 in zes maanden tijd 'inhaalden' en er vanuit verschillende coronamaatregelen financiële ondersteuning kwam om deze periode te overbruggen.

Naar alle waarschijnlijkheid gaan we in 2022 dan ook beter zicht krijgen op wat die kleine organisatie met minder structurele financiering nou écht gaat betekenen. Maar we maken ons ook op om in de komende jaren een meer dan urgent thema in te duiken en daar allerlei stadsgenoten en organisaties in te betrekken. Dus, nee, we hebben misschien niet de zorgeloosheid van die jarige kleuter of die dartelende koeien, maar we staan ont-zet-tend te popelen.

IN BEELD: PS IN DE REGIO

2 | PROJECTEN: DE DORPSE STAD

Hoe bepaalt de grond waar je loopt, werkt, woont wie je bent? Wat maakt dat je je als individu onderdeel voelt van een groter geheel? Hoe verhouden dorp en stad zich tot elkaar? Kun je je, als kleinschalige gemeenschap, staande houden in een wereld vol grotere belangen, internationale invloeden en globale ontwikkelingen?

Dit spanningsveld tussen het kleine en het grote, het dorp en de stad, het ik en wij vormde de rode draad voor ons themajaar **DE DORPSE STAD**. We begonnen in 2020 met een veldonderzoek in de vier gemeenten rondom Leiden: Oegstgeest, Voorschoten, Leiderdorp en Zoeterwoude. We spraken ongeveer 80 dorpsbewoners. Jong en oud. Mensen die er net kwamen wonen tot de geboren en getogen dorpsbewoners. Bewoners die erg betrokken waren bij de gemeenschap en bewoners die meer teruggetrokken leefden. Van de geboren en getogen Zoeterwoudenaar Rob en de net gearriveerde Ayman. Van Gonny, Leiderdorper in hart en nieren, tot de 24-jarige Rodney. Van de typische Voorschotenaren Aad en Joke tot de kunstenaars op Berestein. Van Henk, de laatste melkboer van Oegstgeest, tot de wereldburger Lisa.

Uit dit veldonderzoek in de regio vloeiden twee theaterprojecten voort die in 2021 werden gerealiseerd: **WIJ ZIJN DE BUREN** en **ONZE GROND**.

Scenefoto: Ben van Duin

2.1 | WIJ ZIJN DE BUREN

- vrijdag 26 februari t/m zaterdag 13 maart 2021
- 7 speelbeurten | 791 kaarten | 1146 kijkers
- live stream vanuit Muziekcentrum Zoeterwoude via Zoom

van en met: Rian Evers, Tijs Huys, Julia Schmitz, Wil van der Meer | regie: Pepijn Smit | tekstbijdragen: Eva K. Mathijssen | muziek: Ralf Gerritse en Rian Evers | dramaturgie: Erica Smits | regie-assistent & productie: Marijn Maurits | decor, licht, video editing: José van Beek | geluid: Nina Kraszewska

Bij wie kun je altijd terecht voor een kopje suiker? Hoe verwelkomt jouw straat de nieuwe buren? Wat maakt een buurt tot een buurtje? En wie zijn de buren van een dorp verder?

In **WIJ ZIJN DE BUREN** namen Tijs Huys, Rian Evers en Julia Schmitz vanuit hun eigen huiskamers het publiek mee op een digitale tocht langs de vier dorpen. Dit deden zij via verschillende portretten van uiteenlopende dorpsbewoners die zij tijdens het veldonderzoek ontmoet hebben. Deze portretten waren van tevoren opgenomen en schetsen verschillende perspectieven op het dorpsleven. Zo vertelde Henk over zijn tijd als melkboer in Oegstgeest en boer Frank over het familiebedrijf in Zoeterwoude. Zij representeerden het oude en hechte dorpsgevoel. Jongere bewoners, zoals Arthur (Zoeterwoude) en Chimene (Voorschoten), vertelden over de keerzijde van het dorpsleven. En de portretten van Mia (Oegstgeest) en Jack (Leiderdorp) wierpen vragen op over de houdbaarheid van het dorp.

Ondertussen kreeg het publiek af en toe een vraag voorgelegd. Bijvoorbeeld: 'Wat is het eerste beeld dat je voor je ziet bij een dorp?', 'Wat is jouw rol bij het dorpsfeest?'. De uitkomsten van deze polls werden direct gedeeld met het publiek. De polls zorgden ervoor dat de toeschouwers, ook al zaten ze thuis achter hun eigen scherm, zich betrokken voelden bij het vraagstuk van **WIJ ZIJN DE BUREN** én zich onderdeel voelden van een groter publiek.

Gaandeweg raken de makers zelf verzeild in een groter gesprek over gemeenschapszin, nabuurschap en de houdbaarheid van de dorp. Dan blijkt ook dat zij niet in hun eigen huiskamers zitten, maar al die tijd al samen in dezelfde ruimte waren.

“Hoe er overal, als je de tijd neemt om te kijken en luisteren, mooie verhalen te vinden zijn die het waard zijn om een podium te krijgen. Omdat ze inspirerend en verbindend zijn.”

publieksreactie

Scenefoto: Ben van Duin

Muzikale bijdragen aan **WIJ ZIJN DE BUREN** kwamen van Annemarie en Rob uit Leiderdorp en van muzikanten van Marchingband Tamarco Leiderdorp en de St. Jans Fanfare uit Zoeterwoude. Net als de portretten van de dorpsbewoners was dit van tevoren opgenomen, aangezien het op dat moment nog niet verstandig was om zoveel reisbewegingen voor zoveel verschillende mensen te laten plaatsvinden.

Na afloop van de voorstelling werd het publiek uitgenodigd om aan te sluiten bij een digitale borrel met de acteurs, waar mooie gesprekken ontstonden over het maakproces en het thema.

Naast de online voorstelling **WIJ ZIJN DE BUREN** exposeerden wij in drie omliggende gemeente een openlucht foto expositie met portretten van verschillende dorpsbewoners. QR-codes naast deze foto's verwezen naar audioportretten waar een deel van het verhaal van de bewoner te horen was.

2.2 | VOORSTELLING: ONZE GROND

- wo 25 augustus t/m zo 19 september 2021
- 19 speelbeurten | 1158 bezoekers
- speellocatie: Kaasboerderij Captein, Zoeterwoude Weipoort
- opstaplocaties: Theater Ins Blau (Leiden) | Muziekcentrum (Zoeterwoude) | Het Kruispunt (Voorschoten) | Duinzigt – Ruimte voor ondernemen (Oegstgeest) | Sportcentrum De Does (Leiderdorp)

regie: Pepijn Smit | tekst: Eva Maria de Wit en Pepijn Smit | spel: Rian Gerritsen, Wil van der Meer, Tijs Huys en Julia Lammerts | muziek: Rian Evers en Ralf Gerritse | dramaturgie: Erica Smits | video, decor- en lichtontwerp: José Warmerdam-van Beek |

geluidstechniek: Tom Makkes, Rowin Versluis, Jimmy Duits |
kostuumontwerp: Maartje Prins | creatief producent en regie-
assistentie: Marijn Maurits | ontwerp contextprogramma en
stadsverkenning: Julia Schmitz | productie: Femke Heskes

Akkerdorp staat op zijn kop. Aan de Oostzijde van het dorp wordt in de eeuwenoude polder een groot distributiecentrum gebouwd. Ten minste, dat is wat de gemeente graag wil. Een distributiecentrum zorgt voor werkgelegenheid, voor de toestroom van jonge mensen en daarmee ook voor een toekomst als zelfstandige gemeente.

Maar een deel van de bewoners van Akkerdorp ziet het distributiecentrum juist als een grote bedreiging. Zij vrezen de vernietiging van de natuur en van het rustige, dorpse karakter van hun geliefde Akkerdorp. Vier bewoners - Pauline, Femke, Quinn en Stephan – laten het er niet bij zitten en komen in verzet. Zij 'kraken' het beoogde land en beginnen vanaf die plek met de protestzender: Radio Grondslag.

Scenefoto's: Ben van Duin

Via die protestzender laten verschillende stemmen zich horen. Medestanders uit Akkerdorp uiten hun zorgen over verlies van het dorpse karakter, hun woede over beslissingen die van hoger hand door de strot worden geduwd en hun frustratie over het kapitalistische denken in 'meer meer meer'. Om welke reden dan ook, Akkerdorp lijkt eensgezind: Geen Grijs op Ons Groen.

Gaandeweg komen er echter steeds meer tegengeluiden. Wethouder Bedding belicht de complexiteit van het vraagstuk en schetst met mooie praatjes de toekomst van Akkerdorp als zelfstandige, bloeiende gemeente. Boerin Martine vertelt over haar keuze om de grond aan de gemeente te verkopen omdat het boerenbedrijf in deze tijd geen toekomst meer heeft. En ook de Akkerdorpers die wél de aantrekkingskracht van het distributiecentrum zien, laten van zich horen.

Ook bij de vier actievoerders zelf botsen de belangen. Terwijl het Femke vooral te doen is om het uitzicht en Pauline voor het behoud van haar huis en gezin, strijdt Quinn tegen de multinationals die de hele wereld naar de knoppen helpen. Die uiterste perspectieven leiden tot een dusdanige botsing bij het viertal, dat Radio Grondslag dreigt te mislukken. Maar dan vindt Stephan nieuwe moed:

*Natuurlijk,
niemand weet hoe de toekomst eruit gaat zien,
maar we moeten straks kunnen zeggen:
"ik heb er alles aan gedaan.
Het mag misschien niet baten,
maar ik stond er niet bij en keek er niet naar.
Het is nog niet te laat, het is de hoogste tijd."*

"Grote en belangrijke thema's vanuit verschillende invalshoeken benaderd, stof tot nadenken. Locatietheater droeg zeer bij aan de beleving en inleving"

publieksreactie ONZE GROND

Scenefoto's: Ben van Duin

"Geweldig, inspirerend, problematiek breed aangepakt en terug gezet bij de mensen uit het dorp, ontroerend, grappig en het komt binnen."

publieksreactie ONZE GROND

Het verhaal van Radio Grondslag en de vier actievoerders wordt afgewisseld met filmscènes op een groot LED-scherm. In deze fragmenten hoort het publiek de stem van de Grond. De Grond vertelt over een meisje met vragen. En vooral ook veel zorgen. Over de aarde, over haar toekomst en die van haar kinderen en de kinderen van haar kinderen. Het meisje 'kust' de Grond als het ware wakker, waardoor de Grond zich uiteindelijk afvraagt wie zich gaat hard maken voor de toekomst van dat meisje.

*Wie kijkt er met mij mee, voorbij de minuten,
voorbij de seconden, voorbij de eigen tijd
Wie kijkt er met mij mee, naar het kind,
een oude vrouw aan het eind van haar leven
Wie kijkt er met mij mee,
naar die vrouw met een wandelstok in de hand,
staand voor een raam
Wie kijkt er met haar mee, starend naar buiten.
Wat zie je daar?*

"Aan het einde van **ONZE GROND** stromen de tranen. PS|theater weet bij iedereen het gevoel van grote urgentie te wekken, het is nog niet te laat."

Theaterkrant
over **ONZE GROND**

"Dat beslissingen over grond heel belangrijk zijn, maar tegelijkertijd heel complex, vanwege de grote verscheidenheid aan belangen. Tegelijkertijd een heel prettige en fijne avond."

publieksreactie

De filmscènes van de Grond en het Meisje benaderen het vraagstuk over wat we doen met de laatste stukjes onbebouwde grond vanuit een groter perspectief. Geïnspireerd door *De goede voorouder* van Roman Krznaric gaat deze vertelling over de verantwoordelijkheid die wij hebben voor de toekomstige generaties die geen inspraak hebben in het hier en nu, maar daar wel de rekening voor gepresenteerd zullen krijgen.

Scenefoto's: Ben van Duin

Daarmee is **ONZE GROND** een kaleidoscoop van belangen en perspectieven geworden. Enerzijds werpt de voorstelling een genuanceerde en meerstemmige blik op een complex vraagstuk. Anderzijds doet de voorstelling een sterk beroep op onze verantwoordelijkheid.

We vonden het belangrijk om na het veldonderzoek en na **WIJ ZIJN DE BUREN** de band met de dorpen vast te houden. Daarom hebben we gekozen om **ONZE GROND** iedere avond te laten beginnen op een wisselende opstaplocatie in Voorschoten, Zoeterwoude, Leiden, Oegstgeest en Leiderdorp.

Bij de opstaplocatie werd het publiek ontvangen en speelden ze een bordspel, ontwikkeld door Julia Schmitz. In het bordspel streed het deelnemende publiek om de invulling van een leeg stukje grond. Iedere deelnemer speelde vanuit een bepaald 'belang': zonnepanelen, huizen, natuurbehoud of boerderij.

Tijdens het spel probeerde iedere deelnemer zoveel mogelijk grond voor zijn of haar belang te winnen.

Daarna stapte het publiek in de bus en werd van de opstaplocatie naar de speellocatie bij Kaasboerderij Captein in Zoeterwoude gebracht. Tijdens de busrit hoorde het publiek via de koptelefoon een tekst die de blik naar buiten stuurde, terwijl de stadse omgeving plaats maakte voor het platteland. Vervolgens was de proloog van de voorstelling te horen, waarin Femke, Quinn, Stephan en Pauline vertellen over de dag waarop ze de uitnodiging van de gemeente kregen voor de bewonersavond en waarop hun levens veranderde. Eenmaal bij de boerderij werd het publiek ontvangen door de boer, die kort iets vertelde over het bedrijf. Vervolgens liep het publiek door de koeienstal naar de tribune. Hierdoor maakte het (stadse) publiek kennis met een voor velen onbekende plek in de regio.

3 | EDUCATIE EN SAMENWERKING

3.1 | KUNSTEDUCATIE

Met enige regelmaat is PS|theater betrokken bij kunsteducatieve projecten. Zo heeft PS|theater in 2021 wederom twee theatercursussen verzorgd bij het LAK van de Universiteit Leiden.

Het eerste half jaar van 2021 voegde Andrea Vermeer zich bij PS|theater voor haar stage vanuit de opleiding Docent Theater van ArtEZ. Zij werkte mee aan OM ONS HEEN van PS|jong als regie-assistent van Oukje den Hollander. Daarnaast pakte zij ook een eigen project op waarin zij aan de slag ging met een aantal jongeren die te maken hebben of hadden met eenzaamheid. Ze werkte met hen aan een korte film, die onder andere is vertoond tijdens een kennisdag van de Gemeente Leiden.

In februari en maart voerden vier studenten van de opleiding Docent Theater van ARTEZ een sociaal-artistiek project uit in Zoeterwoude. Zij werden daarin begeleid voor de makers van PS|theater. In korte tijd spraken zij een aantal inwoners uit Zoeterwoude over de (emotionele) waarde van de grond waar ze geboren en getogen waren. Vanuit deze interviews ontwikkelden de studenten een audioportret en wandeling in de regio.

3.2 | PS|JONG: OM ONS HEEN (THEATER NA DE DAM)

- 4 t/m 9 mei 2021
- Leiden, Zoeterwoude, Voorschoten, Oegstgeest
- negen betrokkenen
- 109 tickets / 444 luisteraars
- van en met: de jongeren van PS|jong (Abel Rozendaal, Lisa Janssen, Jeroen Josemans, Jona Cortenraad, Hadja Diallo, Yaron Shikma, Iris Schijvens, Hannah Pluis, Magdie Lub), Oukje den Hollander, Andrea Vermeer (stage), José Warmerdam, Marijn Maurits, Erica Smits, Ralf Gerritse

In **OM ONS HEEN** namen de jongeren van PS|jong het publiek mee op een zoektocht langs Oegstgeest, Zoeterwoude en Voorschoten. Wat is er in de Tweede Wereldoorlog in onze regio

gebeurd? En wat heeft dat te maken met wat we vandaag de dag nog om ons heen zien?

Door de corona-epidemie en de op dat moment geldende maatregelen was het niet mogelijk een live voorstelling te maken. De jongeren hebben daarom gewerkt aan drie audioportretten en een bijbehorende fietstocht. Bezoekers die van tevoren kaartjes bestelden kregen een pakketje thuis gestuurd met een speciaal ontworpen routekaart, een bon voor een drankje to-go bij de ijsboerderij in Zoeterwoude en een aantal leuke extra's. Van 4 t/m 9 mei kon je deze route fietsen en op drie plekken stoppen om het audioportret te beluisteren. De audioportretten zijn nog steeds te beluisteren [via deze link](#).

Foto: Gordon Meuleman

Theater na de Dam beleefde dit jaar zijn twaalfde editie. Op 4 mei zetten bijna 500 jongeren in 43 projecten door heel Nederland zich in om 4 mei 2021 van betekenis te voorzien. Gebaseerd op digitale gesprekken en briefwisselingen tussen jongeren en ouderen over de oorlog wordt - in veel verschillende vormen - iets waardevols gemaakt en staan we niet alleen stil bij het verleden, maar ook bij de complexe tijd waarin we vandaag leven.

3.3 | STADSKIJKERS

- september t/m december 2021, vervolg in 2022
- 15 betrokkenen
- onder leiding van: Erica Smits, Julia Schmitz
- i.s.m. diverse culturele instellingen in Leiden

In 2021 is PS|theater van start gegaan met **STADSKIJKERS**: een groep Leidenaren met verschillende achtergronden, die kennis maakt met het brede Leidse cultuuraanbod. Deze groep bestaat uit mensen die, omwille van de financiële situatie of om andere redenen, minder snel naar het theater, museum, de bioscoop of een concertzaal gaan. De **STADSKIJKERS** bezoeken maandelijks een voorstelling, concert, expositie of andere culturele uiting van Leidse podia, musea en makers. Naar aanleiding hiervan gaan zij met elkaar in gesprek in een op maat gemaakt contextprogramma.

Door corona (en de naweeën daarvan) begonnen we in september met een kleine groep van 10 deelnemers. Gedurende het najaar hebben we deze groep kunnen uitbreiden. Op het moment van schrijven van dit jaarverslag hebben we met de Stadsijkers **ONZE GROND** bezocht, een rondleiding gekregen in Museum de Lakenhal, zijn we naar een film in het Kijkhuis geweest en hebben we concerten van muziekpodium de X en festival Peel Slowly and See bezocht. Later dit jaar staan er nog bezoeken aan de Stadsgehoorzaal en aan Theater Ins Blau gepland.

In 2022 werken we verder aan de ontwikkeling van het contextprogramma naar aanleiding van de ervaringen tot nu toe. Daarnaast zetten we vol in op de werving, zodat we de groep verder vergroten en verbreden. Op die manier krijgen de Stadsijkers de gelegenheid om kennis te maken met nieuwe plekken en nieuwe mensen. En zo verbreden en verdiepen we onze band met elkaar en met de stad.

3.4 | DE AFFAIRE NANNA

- za 18 en zo 19 december 2021
- livestream vanuit PS|huis
- 193 tickets / 320 kijkers
- van en met: Pepijn Smit, Oukje den Hollander, Tijs Huys, Erica Smits, José Warmerdam-van Beek, Koert Berends
- met dank aan: Mondriaan Fonds, Cor de Graaff, Erfgoed Leiden e.o.

Op woensdagavond 22 maart 1944 wordt Maria Arnoldus, alias Nanna, neergeschoten op de drempel van haar huis. De kogel

doorboort haar wang en ketst af op haar kies. Maria overleeft de aanslag, maar de dader wordt nooit gevonden. Wat er wel gevonden wordt, is een papiertje met de tekst 'Loon voor laf verraad' en een stapel liefdesbrieven van een SS'er. Opmerkelijk, aangezien Maria getrouwd is met een Dubbeldeman: de grootste verzetsfamilie van Leiden. Was Maria een moffenmeid of verzetsheldin?

75 jaar later gaan theatermakers Oukje den Hollander en Tijs Huys op zoek naar de waarheid. Maar hoe dichterbij de waarheid komen, hoe meer zij verstrikt raken in een web van fabels en feiten, roddels en raadsels, theatrale interpretaties en technische rapportages. Is de waarheid 75 jaar later nog te achterhalen?

DE AFFAIRE NANNA is gemaakt in opdracht van en in samenwerking met Erfgoed Leiden e.o. In 2020 werd het politierapport rondom de aanslag op Maria geopenbaard. Al snel waren de theatermakers en archivariissen het er over eens: dit verhaal moest verder onderzocht worden. **DE AFFAIRE NANNA** is onderdeel van Dossier 071: de digitalisering van de politiearchieven uit de oorlogsjaren 1940 t/m 1945 van Leiden en Katwijk.

In 2021 hebben we, vanwege de toen geldende coronamaatregelen, **DE AFFAIRE NANNA** als livestream uitgezonden. In 2022 volgt de live versie. De samenwerking tussen PS|theater en Erfgoed Leiden e.o. hebben beide partijen als zeer positief ervaren. We zijn met elkaar in gesprek over een vervolg op **DE AFFAIRE NANNA** in december 2022 en 2023.

4 | PROJECTEN: KANSEN IN LEIDEN

In het najaar van 2021 ontwikkelde PS|theater **WIJ ZIJN DE STAD**: een levensgroot gezelschapsspel over kansengelijkheid. In **WIJ ZIJN DE STAD** stap je in de schoenen van een andere stadsgenoot. Met het paspoort van een net geboren baby in de ene hand en een dobbelsteen vol kansen in de andere hand, ontdek je of er zoiets bestaat als gelijke kansen.

WIJ ZIJN DE STAD was bedoeld als kleinschalig project, als kick off voor een langdurig onderzoek naar de gemeenschappen in de stad. Het onderwerp kansengelijkheid kroop echter al snel onder onze huid. Net als de verhalen die we in het veldonderzoek hoorden tijdens het ontwikkelen van **WIJ ZIJN DE STAD**, maar ook de gesprekken die we na afloop van het spel voerden met de deelnemers.

In die gesprekken komt de oneerlijkheid van kansenongelijkheid echt binnen. Want: als je geboren wordt met een dobbelsteen met alleen maar enen en tweeën, hoe kun je dan het spel van onze samenleving op een gelijkwaardige en eerlijke manier mee spelen? En wat gebeurt er nu het verschil tussen de kansrijke en kansarme dobbelstenen alsmaar groter lijkt te worden?

Als stadsgezelschap gaat dit ons ten zeerste aan het hart. De kloof tussen kansarm en kansrijk wordt te groot. En als de solidariteit en het onderlinge begrip tussen de verschillende groepen steeds meer verdwijnt, komt het samenleven onder druk te staan. Om samen een stad te vormen, moeten mensen er zich thuis voelen.

En dus, hoog tijd om mensen met uiteenlopende achtergronden en levensverhalen met elkaar kennis te laten maken. Om hun verhalen zichtbaar te maken, te delen en zo onderling begrip te vergroten. Door de mensen en hun verhalen samen te brengen, brengen we ook de gemeenschappen dichterbij elkaar. Want, wij zijn de stad.

4.1 | CROWDFUNDING WIJ ZIJN DE STAD

Om **WIJ ZIJN DE STAD** te kunnen ontwikkelen en uitvoeren, hebben we in de zomer van 2021 een crowdfunding campagne ingezet. Dit was een traject dat we met ondersteuning van het Prins Bernhard Cultuurfonds en Voordekunst hebben kunnen uitproberen. We werden hierin begeleid en ondersteund door Lisanne Brouwer van Voordekunst.

De crowdfunding betrof een campagne om vrienden, organisaties en stakeholders te laten bijdragen aan de realisatie van de levensgrote versie van **WIJ ZIJN DE STAD**. Om dit project te kunnen realiseren hebben we ingezet op een streefbedrag van €20.000,-. Zes weken en een intensieve campagne later, hebben we dit bedrag ruim gehaald, met dank aan 317 donateurs.

Opvallend hierbij is het grote aantal donateurs waarbij veel particulieren kleine bedragen doneerden. Dit zegt iets over het brede draagvlak van PS|theater in Leiden. De motieven van de particuliere donateurs liepen uiteen. Sommige doneerden vanwege hun band met PS|theater, anderen juist vanwege de urgentie met het thema.

Behalve het grote aantal particuliere donateurs, is de campagne geslaagd dankzij een aantal grotere bijdragen van (Leidse) organisaties, waaronder het Da Vinci College, JES Rijnland, De Leidse aanpak, European City of Science, Leiden2030 en de Gelijke Kansen Alliantie. Een aantal van deze partners heeft ook een filmpje opgenomen waarin zij hun motivatie tot bijdragen toe lichten, zodat wij die weer konden inzetten in de campagne. Ook hieruit spreekt het draagvlak voor PS|theater in de stad en de gevoelde urgentie voor het thema.

Dankzij de crowdfunding hebben we dus in het najaar van 2021 **WIJ ZIJN DE STAD** kunnen realiseren (zie 4.2). Bovendien hebben we vanuit hetzelfde thema een keukentafelversie gemaakt: het bordspel **KANSLOPER**. **KANSLOPER** is in het voorjaar van 2022 gelanceerd.

4.2 | WIJ ZIJN DE STAD

- *september & oktober 2021*
- *11 speelbeurten | 73 bezoekers*
- *The Field, Theater Ins Blau*
- *van en met: Pepijn Smit, José Warmerdam, Julia Schmitz, Uriah Havertong, Marijn Maurits, Erica Smits*

Van het plusklasje op de basisschool tot de kansen op de arbeidsmarkt, van een klein misdrijf tijdens de puberteit tot een ingrijpende gebeurtenis op latere leeftijd. In het levensgrote gezelschapsspel **WIJ ZIJN DE STAD** stap je in de schoenen van Fleur, Edino, Isaya, Jan-Joris of een andere stadsgenoot. Met het paspoort van een net geboren baby in de ene hand en een dobbelsteen vol kansen in de andere hand, ontdek je of er zoiets bestaat als gelijke kansen.

*"Het doel mag duidelijk zijn:
wees de snelste, wees de eerste.
Wie als eerste de finish bereikt,
bepaalt hoe de taart verdeeld wordt.
Het is immers net het echte leven."*

Op speelse en confronterende wijze legt **WIJ ZIJN DE STAD** het systeem van kansenongelijkheid bloot. Als deelnemer ervaar je hoe moeilijk het is om mee te komen als je als dubbeltje geboren bent en hoe het je voor de wind gaat als je een kwartje bent.

Tijdens het spel klinken audioportretten van verschillende mensen die reflecteren op de kansen die zij hebben gekregen en hobbels die zij tegen zijn gekomen. Zo krijgen de cijfers en statistieken een gezicht. Dit maakt **WIJ ZIJN DE STAD** een informatief, interactief en invoelbaar spel.

*"Stop de tijd en kijk om je heen.
Wie staat er voor je en wie achter?
Wie loopt er op de troepen vooruit
en wie komt er nog niet echt mee?
Ik zei het toch: net het echte leven."*

Na afloop vindt er een nagesprek plaats waarin het spel met elkaar besproken wordt en persoonlijke verhalen worden uitgewisseld. Hierdoor draagt **WIJ ZIJN DE STAD** bij het creëren van ontmoetingen tussen verschillende bubbels en wordt inzicht in en begrip voor de situatie van een ander vergroot.

We vroegen het publiek wat hen na afloop is bijgebleven wat het spelen van **WIJ ZIJN DE STAD**. Een greep uit de reacties:

- *"het gevoel van anderen vooruit zien gaan terwijl jij blijft staan (boosheid, verdriet, gevoel van oneerlijkheid)"*
- *"hoe mijn levensloop bepaald wordt door zaken waar ik geen invloed op heb. Maar ook dat ik op latere leeftijd mijn leven toch naar mijn hand kan zetten. Dank voor de inzichten."*
- *"dat de kansen die ik kreeg niet zoveel opleverden, de stapjes die je kan zetten zijn telkens klein. Je start is dus enorm bepalend. Mooi in beeld gebracht zo."*

Het spel **WIJ ZIJN DE STAD** heeft in oktober 2021 een aantal keer gespeeld in Theater Ins Blau. In 2022 speelt PS|theater **WIJ ZIJN DE STAD** iedere maand op een andere locatie in Leiden: van buurthuis tot stadsplein, van bibliotheek tot sportkantine. Zo reizen we met het spel langs de verschillende wijken en brengen we mensen met uiteenlopende levenslopen bij elkaar.

Dit spel blijkt een uitstekende manier om verschillende mensen bij elkaar te brengen en in gesprek te gaan met elkaar. Daarvoor richten we ons op diverse wijken van Leiden en werken we samen met partners in het maatschappelijk en educatief domein.

5 | ORGANISATIE

5.1 | TEAM

Het **kernteam** van PS|theater bestaat uit

Pepijn Smit	artistiek leider en regisseur
Heleen Hameete	zakelijk leider
Erica Smits	dramaturg
José Warmerdam	producent en scenograaf

Daaromheen worden we aangevuld door een aantal vaste betrokken zzp-medewerkers en theatermakers:

Rian Evers	theatermaker/muzikant/componist
Oukje den Hollander	regisseur PS jong/theatermaker
Tijs Huys	theatermaker
Marijn Maurits	regie-assistent en productie leider
Julia Schmitz	stadsverkenner
Maaïke Tjepkema	coördinator marketing

De **Raad van Toezicht** bestond in 2021 uit:

- voorzitter	Bastiaan Vinkenburg
- vicevoorzitter	Koen Brakenhoff
- lid	Fokka Deelen
- lid	Steven den Ouden
- lid	Suzanne IJsselmuiden (m.i.v. 01-04-2021)

Het aftreedschema van de Raad van Toezicht is als volgt:

Bastiaan Vinkenburg

functie: voorzitter

eerste benoeming: 19 dec 2019

tweede benoeming: 1 jan 2024

aftreedschema: 1 jan 2028

Koen Brakenhoff

functie: vice-voorzitter

eerste benoeming: 1 jan 2017

tweede benoeming: 1 jan 2021

aftreedschema: 1 jan 2025

Fokka Deelen

functie: lid

eerste benoeming: 1 mrt 2018

tweede benoeming: n.v.t.

aftreedschema: 1 mrt 2022

Steven den Ouden

functie: lid

eerste benoeming: 1 mrt 2020

tweede benoeming: 1 mrt 2024

aftreeddatum: 1 mrt 2028

Suzanne IJsselmuiden

functie: lid

eerste benoeming: 1 apr 2021

tweede benoeming: 1 apr 2025

aftreeddatum: 1 apr 2029

5.2 | BESTUURSVERSLAG door de RAAD VAN TOEZICHT

Het jaar 2021 werd, net als 2020, sterk beïnvloed door de gevolgen van de coronacrisis. Voor de cultuursector geldt dat deze als eerste werd gesloten en als laatste weer open mocht. Dat vergt veel van de makers in de cultuursector en brengt grote onzekerheden met zich mee, qua werk en inkomen maar ook qua motivatie en doorzettingsvermogen. Het vergt een speciaal soort creativiteit.

PS|theater heeft in 2021 opnieuw veel plannen gemaakt, bijgesteld en soms weer gestopt, maar er is ook veel gerealiseerd. In de periodes met beperkende maatregelen was PS|theater actief in de lokale netwerken en twee programma's waren online te zien. In de zomer werd met **ONZE GROND** een breed gewaardeerde locatievoorstelling gepresenteerd. Deze voorstelling heeft stof doen opwaaien en weer zaden geplant voor het sociaal-artistieke werk waar PS|theater de komende jaren mee doorgaat.

De gemeente Leiden heeft PS|theater dit jaar weer ondersteund, waardoor een basis is te leggen. Het niet meer kunnen beschikken over structurele subsidie van het Fonds Podiumkunsten heeft tot nieuwe keuzes gedwongen. Het bestuur heeft, ondanks de noodgedwongen verlaagde inzet, zich stevig van zijn taak gekweten. De Raad van Toezicht kijkt opnieuw met bewondering terug op de veerkracht van PS|theater in het afgelopen jaar, in het bijzonder die van het bestuur.

Als aanvulling op het inhoudelijk en financieel jaarverslag legt de RvT met dit verslag verantwoording af over de wijze waarop hij in 2021 invulling heeft gegeven aan zijn taak.

Vergaderingen

De RvT is in 2020 vier keer bijeengekomen, samen met het bestuur, waarvan twee keer digitaal, een keer in de buitenlucht en slechts een keer in het PS|huis. De RvT hanteert een jaaragenda die is gekoppeld aan de planning- en controlcyclus.

De RvT heeft zich in 2021 bovendien beziggehouden met de oriëntatie op een werkwijze zonder structurele subsidie van het FPK en met de gevolgen van de coronacrisis.

Overige werkzaamheden

Leden van de RvT hebben op diverse momenten gesprekken gevoerd met individuele bestuursleden. Ook heeft regelmatig afstemming plaatsgevonden tussen RvT-leden en bestuursleden, waarbij gevraagd en ongevraagd advies is gegeven over diverse onderwerpen vanuit de expertises van de RvT-leden. RvT-lid Steven den Ouden is beschikbaar als vertrouwenspersoon binnen de RvT voor medewerkers.

Codes

PS|theater hanteert de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit & Inclusie en onderschrijft de Fair Practice Code. Het voldoen aan de Fair Practice Code is gezien de bescheiden financiële omvang van de organisatie een voortdurend punt van aandacht.

Bezoldiging

De leden van de Raad van Toezicht ontvangen voor hun werkzaamheden geen bezoldiging. De bezoldiging van de leden van het bestuur van PS|theater is gebaseerd op de cao Theater en Dans en voldoet daarmee aan de WNT-norm.

Functies en nevenfuncties RvT-leden

Bastiaan Vinkenburg

- Sectorleider Kunst & Cultuur, Berenschot, Utrecht
- Lid Raad van Toezicht en auditcommissie Leidsche Schouwburg en Stadsgehoorzaal, Leiden (tot 1-10-2021)
- Penningmeester Cello Octet Amsterdam, Amsterdam
- Penningmeester Stichting Made in Leiden, Leiden
- Secretaris Stichting Culture Shock (per 1-7-2021)

Koen Brakenhoff

- Lid selectiecommissie, Stenden University
- Voorzitter, VvE Nieuw Leyden

Fokka Deelen

- Artistiek leider Stichting Powerboat
- Docent Willem de Kooning academie

Steven den Ouden

- Partner BDO Accountancy & Bedrijfsadvies

Suzanne IJsselmuiden (per 1-4-2021)

- Programmamanager mens & maatschappij bij VSBfonds
- Medezeggenschapsraad van Teylingen College Duinzigt

5.3 | TOELICHTING OP DE JAARREKENING

De overall baten en lasten voor 2021 zijn iets lager uitgevallen dan begroot. Dit heeft wederom te maken met de nodige verschuivingen vanwege de voortdurende lockdowns, waarbij de cultuursector veelal als eerst de deuren moest sluiten en pas als laatste weer open mocht gaan.

Het verplaatsen van de locatievoorstelling **ONZE GROND** van februari naar juni en ten slotte naar augustus 2021 had eveneens consequenties voor onze plannen in het najaar. Dat betekent dat we de Meet Up die we voor het najaar 2021 hadden gepland, verplaatst wordt naar 2022. Met het verplaatsen van deze Meet Up, hebben we ook een deel van het aan dit project gekoppelde budget verplaatst naar 2022. Daardoor hebben we in 2021 niet de volledige reserve van het FPK aangewend, maar een deel daarvan laten staan voor 2022.

Gelukkig lukte het ons om in 2021 extra corona compensatie te ontvangen, evenals voldoende bijdragen van fondsen voor de producties die we in 2021 uitbrachten. Daardoor konden we niet alleen de uitvoering van deze projecten zeker stellen, maar ook iedereen conform de Fair Pay regels betalen, inclusief alle extra repetitiedagen ten gevolge van de voortdurende verschuivingen in de planning. Ook konden we de extra kosten opvangen van de omzetting van een live voorstelling van **WIJ ZIJN DE BUREN** en **DE AFFAIRE NANNA** naar livestream, evenals als de kosten voor covid maatregelen bij de locatievoorstelling **ONZE GROND** zoals het gebruik van filmopnames en de huur van een groot beeldscherm op locatie, extra bussen voor het publieksvervoer en een extra grote tribune om het publiek op anderhalve meter afstand te kunnen ontvangen.

Baten

- De publieksinkomsten zitten bijna op het bedrag dat we hebben begroot, mede dankzij de mooie opbrengst van de kaartverkoop van **ONZE GROND** en de uitkoop van een aantal kleinere optredens en van het spel **WIJ ZIJN DE STAD**.
- De bijdrage uit private middelen is dit jaar zeer hoog. Het verschil zit vooral in de succesvolle aanvraagronde richting de private fondsen voor de locatievoorstelling **ONZE GROND** en de regeling van het Kickstart cultuurfonds voor de gedeelde inkomsten én de aanpassingen van de publieksfaciliteiten i.v.m. de anderhalve meter maatregel van **ONZE GROND**
- De overige bijdragen uit publieke middelen zijn lager dan begroot. Dit heeft te maken met de verplaatsing van de geplande Meet Up ten gevolge van covid-19 naar 2022 en de daarmee gepaard gaande lagere inzet van de bestemmingsreserve covid van het FPK.

Ook hebben we vanwege covid-19 nauwelijks uitvoering kunnen geven aan het project **STADSKIJKERS**, waardoor we slechts een beperkt bedrag van de vooruit ontvangen subsidie hebben benut. Het resterende bedrag wordt in 2022 besteed, ervan uitgaand dat de culturele instellingen hun deuren dat jaar weer permanent mogen openen en wij deze met de stadskijkgroep volop kunnen gaan bezoeken.

Lasten

Aan de lastenkant zijn geen enorme afwijkingen van de realisatie t.o.v. de begroting. Enerzijds hebben we substantieel minder kosten gemaakt omdat we de Meet Up van najaar 2021 in zijn geheel hebben moeten verplaatsen naar 2022. Anderzijds hebben we wel weer flinke extra kosten gemaakt i.v.m. de extra repetities, de extra kosten voor covid-19 maatregelen voor de publieksfaciliteiten, evenals de omzetting van twee producties van livevoorstelling in het theater naar live stream voor een thuispubliek.

Steunmaatregelen

Corona heeft ook in 2021 nog flinke consequenties gehad voor onze voorgenomen prestaties en daarmee ook voor onze medewerkers. Dankzij de steunmaatregelen was de impact van het noodgedwongen verschuiven van de helft onze projectplannen van 2020 naar 2021 en vervolgens van 2021 naar 2022 op werk en inkomen van de medewerkers beperkt. Althans, waar het hun werkzaamheden en afspraken met PS|theater betrof. Want helaas werd een aantal van de zzp'ers wederom geconfronteerd met het wegvallen van opdrachten en inkomsten van andere opdrachtgevers. Des te belangrijker was het dat wij dankzij de steunmaatregelen hun inkomen konden garanderen.

In 2021 heeft PS|theater als werkgever de volgende inzet gepleegd:

- 1,1 aantal fte in dienstverband (€ 89.557 loonkosten)
- 8433 aantal uren inhuur / zzp'ers (€ 237.190)

Deze inzet hebben we kunnen betalen van de structurele subsidie van de gemeente Leiden aangevuld met de compensatiebijdragen van de gemeente, het Kickstart cultuurfonds en de covid reserve van het Fonds Podiumkunsten.

BIJLAGE |

BETROKKEN PERSONEN

PS|team

Pepijn Smit, Heleen Hameete, Erica Smits, José Warmerdam-van Beek, Maaïke Tjepkema, Julia Schmitz, Rian Evers, Tijs Huys, Oukje den Hollander, Marijn Maurits, Ralf Gerritse, Rian Gerritsen, Wil van der Meer, Julia Lammerts, Eva Maria de Wit, Eva K. Mathijssen, Maartje Prins, Femke Heskens, Nina Kraszewska, Tom Makkes, Rowin Versluis, Jimmy Duits, Koert Berends, Uriah Havertong, Gordon Meuleman, Andrea Vermeer (stage), Godelieve Meijers (stage).

PS|jong

Abel Rozendaal, Lisa Janssen, Jeroen Josemans, Jona Cortenraad, Hadja Diallo, Yaron Shikma, Iris Schijvens, Hannah Pluis, Magdie Lub

Mede mogelijk gemaakt door

Gemeente Leiden, Gemeente Voorschoten, Gemeente Zoeterwoude, Gemeente Leiderdorp, Gemeente Oegstgeest, Gravin van Bylandt fonds, Fonds1818, Fonds Podiumkunsten, Kickstart Cultuurfonds, Mondriaan Fonds, Prins Bernhard Cultuurfonds, VriendenloterijFonds, VSB Fonds, Zabawas.

Brouwer Tours, Dorpscentrum Oegstgeest, Duinzigt - Ruimte voor Ondernemen, Erfgoed Leiden e.o. IventRent, Kaasboerderij Captein, Het Kruispunt Voorschoten, Leidse Schouwburg-Stadsgehoorzaal, Museum Voorschoten, Muziekcentrum Zoeterwoude, Sport- en recreatiecentrum De Does, Sportfondsen Leiderdorp, Voorschoten voor elkaar.

En de 208 (Bedrijfs)Vrienden van PS,theater en de 317 donateurs aan WIJ ZIJN DE STAD.

Speciale dank aan

Landgoed Berbice, Marchingband Tamarco Leiderdorp (Niels, Anneloes, Eric, Denise, Brigitte, Ferdi) , St Jans Fanfare Zoeterwoude (Nico, Janine, Lisette, Arjan) , Annemiek (zang) & Rob (gitaar) , Chuckie Ellinger, Monaf Alkhateeb , de vele vrijwilligers van PS,theater

En dank aan alle mensen die wij gesproken hebben:

Gonny, Carolien, Cor de Graaff, Rodney, Joy & John, Robbert, Gerda, Jack, Jacomien, Edith, Jan & Jaap, Jan, Hans, Cilia, Annemiek, Carla, Familie Al Nator, Familie van der Ploeg, Pim,

Ayman, Sarah, Arthur & vrienden, Anja en Joke, Yvonne, Esther, Annemarie, Rob, Frank, Rebwar, Sylvie, Chimene & vrienden, Jan, Henka, Cees, Joris & Kristel, Ruud, Aad & Joke, Katrin, Annie, Monique, Alfred, Dorte, Anne, Henk, Wil, Maaïke, Anna, Jos, Lisa, Margreet, Arnold, Yazzmine, Emille Anan Alkadamani, Emme, Sofia, Gordon, Ankie, Ben, Joris, Ruben, Nouf, Marjo, Iris van Asselt, Mieke, Peter Paul Witsen, Hilde Blank, Annemarie Jol, Erik Gathier, Sasha Maarschall, Hans Pieters, Marcel Cramwinckel.